Luonnonvarakeskus

3541/00 00 02 00/2024

15.10.2024

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi metsätalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä annetun lain muuttamisesta, ti 15.10.klo 10.30 (HE 115/2024 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Esa-Jussi Viitala, Jussi Leppänen

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Luonnonvarakeskus (Luke) kiittää mahdollisuudesta lausua metsätalouden määräaikaiseen kannustejärjestelmään (Metka) suunnitelluista muutoksista.

Luke toteaa, että se lausui jo 9.7.2024 varsin kattavasti metsätalouden määräaikaiseen kannustejärjestelmään liittyvistä säädösmuutosehdotuksista (VN/15571/2024). Luken lausunto: Dnro 2487/00 04 05/2024, verkkolinkki https://www.luke.fi/fi/node/34055

Tässä uudessa lausunnossa Luke pääosin tiivistää 9.7.2024 antamansa lausunnon keskeisimmät kohdat.

2 Lausunto

Hallituksen esityksen (HE 115/2024 vp) mukaan kannustejärjestelmään ei enää jatkossa kuuluisi i) uuden metsätien tekemisen
tuki eikä ii) mahdollisuus tehdä uutta tietä yksityistien perusparannushankkeen yhteydessä. Luke pitää uusien teiden rakentamisen rajaamista kannustejärjestelmän ulkopuolelle perusteltuna. Kaikki metsäteihin liittyvät tuet kannattaa ohjata olemassa olevan tieverkon kunnossapitoon.

Taimikon ja nuoren metsän hoidon yhteydessä kerättävän pienpuun keruusta maksettavaa lisää on tarkoituksenmukaista alentaa selvästi markkinatilanteen takia. Energiaksi poltettavan pienpuun markkinahinta on noussut muutaman viime vuoden aikana erittäin paljon, jopa kaksinkertaistunut. Luken tuoreiden selvitysten mukaan pienpuun kysynnän ja hinnan ennakoidaan pysyvän erittäin korkealla tasolla koko nykyisen (vuoden 2029 loppuun asti ulottuvan) kannustejärjestelmän voimassaoloajan, joten pienpuun keräyksen tuesta voitaisiin myös kokonaan luopua. Toisaalta on muistettava, että tässä markkinatilanteessa poltettavaksi päätyy kasvavassa määrin ilman mitään keruutukea myös ainespuuta: Luken arvioiden mukaan kuitupuuta poltetaan energialaitoksissa vuosittain 2-3 miljoonaa kuutiometriä. Sen lisäksi poltetaan yhä enemmän tukkipuuta, mikä sekään ei ole järkevää arvonlisän kannalta. Metka-lain avulla energiapuun keruuta voidaan ohjata pieniläpimittaisiin kohteisiin, joista energiapuu muutoin saattaisi jäädä keräämättä, ja näin helpottaa painetta ainespuun polttamiseen. Tästä syystä energiapuun keruun tukimahdollisuuden säilyttäminen lakitasolla voi olla perusteltua. On kuitenkin tärkeää, että energiapuun keruun tukea ja sen tasoa tarkastellaan säännöllisesti suhteessa energiapuun markkinoihin ja tehdään tarvittavia muutoksia valtioneuvoston asetukseen.

Metsätalouden suorista tuista lähes 80 prosenttia on myönnetty taimikon ja nuoren metsän hoitoon. Kun tavoitteena on saavuttaa säästöjä, Luken näkemyksen mukaan näiden työlajien tukiehtoja tulisi muuttaa kahdella tavalla:

Ensinnäkin tukea saaneen yksityisen maanomistajan hoito- ja kunnossapitovelvoitteeksi tulisi palauttaa taimikonhoidossa seitsemän vuotta ja nuoren metsän hoidossa kymmenen vuotta, mitä ne olivat vuosina 2015–2023 voimassa olleessa kestävän metsätalouden määräaikaisessa rahoituslaissa (34/2015, 35 §). Luke pitää ongelmallisena, että uudessa kannustejärjestelmälaissa tai sen esitöissä tukea saaneen maanomistajan hoito- ja kunnossapitovelvoitteen lyhentämistä viiteen vuoteen ei ole perusteltu millään tavalla. Kunnossapitovelvoitteen lyhentäminen viiteen vuoteen näissä työlajeissa voi aiheuttaa tuen epätarkoituksenmukaista kasautumista samoille kohteille ja maanomistajille. Nykysäädösten mukaan yksityinen maanomistaja voi saada tukea samalle kohteelle viiden viiden välein, mitä ei voi pitää valtion myöntämän tuen tehokkaana käyttönä.

Toiseksi, tehtyjen tarkastusten ja selvitysten mukaan nuoren metsän hoidon tukea on päätynyt selkeästi myös kaupallisesti kannattaviin kohteisiin. Tämä ei ole EU:n valtiontuen ehtojen mukaista eikä tarkoituksenmukaista valtion varojen käyttöä. On perusteltua muuttaa nykyisessä asetuksessa olevia tukiehtoja siten, että tukea saavan kohteen puuston keskipituuden ylärajaa alennetaan. Tämä ehkäisee tuen kohdentumista kaupallisesti kannattaviin ja siten myös EU:n valtiontuen ehtojen vastaisiin kohteisiin.

Luke toteaa lopuksi, että metsätalouden suorien tukien vaikuttavuudesta on erittäin vähän tutkimustietoa. Sitä on vain taimikon ja nuoren metsän hoidon tuesta, ja niidenkin osalta tulokset koskevat ajanjaksoa 2004–2008, jolloin tuen ehdot ja olosuhteet olivat erilaisia kuin nykyään.

Jyrki Aakkula

Kehittämispäällikkö, erikoistutkija

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 15.10.2024 klo 08:34:23.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Esa-Jussi Viitala, Jussi Leppänen
Esa-Jussi Viitala, Jussi Leppänen

Liitteet:

Tiedoksi: